

УДК 349.41:161.114.2

Н. П. БАРАБАШ

Наталія Петрівна Барабаш, кандидат юридичних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка

ЛОГІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ КАТЕГОРІЇ ЗЕМЕЛЬ ПРОМИСЛОВОСТІ, ТРАНСПОРТУ, ЗВ'ЯЗКУ, ЕНЕРГЕТИКИ, ОБОРОНИ ТА ІНШОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Одним із важливих питань при вивченні правового режиму земель є питання щодо поняття об'єкту цього правового режиму. У юридичній літературі визначення поняття земель визнається першочерговим завданням на шляху розкриття особливостей правового режиму цих земель чи його основних елементів. Зазначеному питанню в науці земельного права приділяється значна увага. На сучасному етапі розвитку правової думки об'єктом ґрунтовних наукових досліджень були практично поняття всіх категорій земель, а в деяких випадках науковий інтерес проявлявся й до поняття видів та підвидів земель у складі певної категорії. Останнє стосується переважно такої найбільш чисельної за складом категорії земель, як землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Розуміння сутності земель, які належать до цієї категорії земель, наводиться у працях В. І. Андрейцева, В. В. Бондара, Н. В. Бондарчук, І. Я. Вітюк, Н. Ю. Гальчинської, Т. М. Лебедєвої, С. І. Марченко, А. М. Мірошниченка, О. М. Пашенка, М. З. Романюка, К. О. Смовж, В. Т. Терещука, О. С. Федотової, М. В. Шульги та інших. Утім, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених дослідженню складових земель зазначеної категорії як об'єктів правового регулювання, у земельно-правовій науці залишаються невирішеними проблеми формування поняття самої категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Необхідно зазначити, що правові поняття, у тому числі й досліджуване поняття, знаходять свій вираз у термінах (словах та словосполученнях), правових визначеннях (дефініціях), що закріплюються в тексті права і мають сувору логічну визначеність з точки зору їх змісту, обсягу та співвідношення з іншими поняттями¹. У процесі наукового пізнання спочатку формується поняття, а потім воно об'єктивується в мові за допомогою терміна. Формування правових понять відбувається за допомогою формалізації знань у галузі правових явищ². Враховуючи наведені положення, у юридичній літературі зауважується, що при формуванні поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення доцільно говорити про два аспекти цієї проблематики. Перший аспект пов'язаний із найменуванням зазначених земель, тобто юридичним терміном, що використовується на позначення цього поняття, другий – із формулюванням дефініції зазначеного поняття, визначенням його змісту³.

Зважаючи на обсяг визначеної проблематики, провести її системний аналіз та вивчення в межах цієї наукової роботи не можливо. У зв'язку з цим пропонується наразі зосередитися на дослідженні другого аспекту окресленої проблематики.

Попри наявність закріпленої в земельному законодавстві України дефініції категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, проблем із розумінням сутності цього терміна та оперування ним на практиці законодавцю все ж таки не вдалося уникнути. Законодавче визначення поняття зазначених земель не характеризується досконалістю. Проведений аналіз проблем формування в законодавстві України ознак цієї категорії земель⁴ дозволяє виокремити такі дефекти визначення їх поняття, як неоднозначність термінології при формулюванні ознак, відображених у ньому, неточність та неповнота нормативного закріплення змісту поняття зазначених земель. Зазначене звичайно ж стає причиною помилок у правозастосуванні, які породжують численні спори та знижують ефективність правового регулювання земельних відносин у досліджуваній сфері. Наявність визначених дефектів зазначеного земельно-правового поняття пов'язані значною мірою зміною тенденцій у розвитку земельних відносин, в тому числі у сфері використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. А це у свою чергу зумовлює певні зміни у правовому регулюванні суспільних відносин у досліджуваній сфері, зокрема і зміни законодавчого визначення зазначених земель.

Створення якісних нормативно-правових актів, забезпечення їх зрозумілості, відповідності реальним суспільним відносинам та удосконалення чинної нормативно-правової бази України неможливе без відповідного наукового підґрунтя, тобто урахування напрацьованих, вироблених та обґрунтованих наукою, у правотворчій, зокрема законодавчій практиці. У зв'язку з цим, передумовою забезпечення реалізації принципу наукового підходу до законотворення, в тому числі у сфері створення якісного земельного законодавства, спрямованого на регулювання відносин використання та охорони земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення доцільно визнати безперечно проведення спеціальних наукових досліджень проблематики формулювання дефініції зазначеної категорії земель, систематизації та уніфікації результатів наукових напрацьовань і, що найважливіше, врахування в подальшому цих обґрунтованих результатів законодавцем.

У процесі дослідження поняття земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення увага науковців була сконцентрована, у першу чергу, на те, щоб визначити ознаки, які утворюють зміст даного поняття, та сформулювати дефініцію цих земель. У науковій літературі здійснено також спробу виокремити проблемні моменти формулювання визначення поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення на науковому рівні⁵. Однак при визначенні поняття зазначених земель методологічні аспекти цієї проблеми залишилися не розглянутими. Аналіз ступеня наукової розробки досліджуваної теми дозволяє також стверджувати, що в юридичній літературі не приділено достатньо уваги встановленню наукового підходу щодо формулювання дефініції земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, визначенню змісту зазначеного поняття. Без вирішення визначених питань проблема дефінування цієї категорії земель не може бути успішно вирішена.

Зважаючи на актуальність дослідження проблем визначення зазначеного земельно-правового терміну, **метою цього дослідження** є визначення наукового підходу щодо формулювання дефініції категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Проблематика визначення категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення була предметом вивчення багатьох науковців. Однак заінтересованість наукової спільноти цією проблематикою не сприяла виробленню єдиної доктринальної позиції щодо розуміння сутності поняття зазначених земель. Аналіз теоретичних досліджень цієї тематики лише підтверджує наявність плюралізму при визначенні поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення». Та це й не дивно. Адже засобом здійснення операції, що розкриває зміст поняття, є судження. Останні завжди мають суб'єктивний характер, що опосередковує множинність розуміння змістовного навантаження відповідного поняття. Однак задля досягнення однозначності при визначенні терміна «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення» потрібно спробувати звести дефініції досліджуваного поняття, сформульовані в науці земельного права України до одного спільного знаменника. А це можливо зробити перш за все лише за умови визначення наукового підходу до формулювання дефініції зазначених земель.

З метою вирішення окресленої проблеми потрібно констатувати необхідність використання здобутків таких наук, як логіка, лінгвістика тощо. На загальнотеоретичному рівні сьогодні визнано, що право невіддільне від логіки. Право постає як логічна система, яка відповідає нормам і вимогам формальної логіки. Водночас, право як різновид соціальної дійсності має свої специфічні особливості, йому притаманна особлива логіка, в основі якої лежать закономірності суспільного буття, соціальні закони й стандарти⁶.

Важливу роль в уточненні наукових, у тому числі і правових, понять відіграють правила формальної логіки, вироблені нею прийоми та способи аналізу понять. Логічний аналіз тих чи інших понять права дозволить уточнити їхній конкретний зміст, дасть можливість більш чітко встановити відношення між деякими з них⁷. Разом із тим, логіка не бере на себе обов'язку вирішити питання про те, які саме ознаки повинні включатися до змісту того чи іншого поняття права. Це питання належить виключно до компетенції відповідних галузей права⁸. Як зазначається в науковій літературі, логіка формує лише загальні закономірності процесу формування та вироблення наукових понять, розробляє загальне вчення про зміст поняття і тільки в такий спосіб «підказує» правовій науці, яким повинен бути зміст того чи іншого поняття, процес його створення⁹.

При визначенні змісту поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення» необхідно виходити з наступних методологічних позицій. Загальновідомо, що зміст поняття розкривається через його ознаки. При цьому будь-яке визначення, як зазначають вчені, не повністю відображає предмет, воно бере в предмета тільки істотні ознаки і залишає поза своїм змістом низку інших ознак¹⁰. Це пояснюється тим, що перерахування всіх ознак предмета в дефініції призводить до підміни поняття про предмет простим описом цього предмета¹¹. Треба погодитися із В. Є. Жеребкіним, що, виходячи із принципу достатності та необхідності ознак, в основний зміст поняття не повинні включатися «зайві» ознаки, оскільки функція узагальнення та виділення (відмежування) предметів та явищ здійснюється і без цих ознак. Останні тільки загромаджують основний зміст поняття і тоді важко розібратися в тому, які з них необхідні, а які не є обов'язковими¹². Водночас сукупність таких істотних ознак має бути достатньою для виконання двох пізнавальних завдань, що виконує визначення: з'ясування властивостей визначуваного предмета та відмежування його від інших суміжних з ним предметів та явищ¹³.

Необхідною передумовою визначення правових ознак, які входять до змісту поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення», є обрання способу формулювання дефініції або ж методу їх викладення¹⁴. Найбільш зручним для побудови та користування, а тому – найбільш поширеним як у науці, так і в законодавстві видом визначення поняття визнається побудова дефініції через родову ознаку та видову відмінність¹⁵. Такі дефініції називаються класичними¹⁶, класифікаційними¹⁷, родо-

видовими¹⁸, абстрактними¹⁹, узагальнюючими²⁰. При визначенні через рід і видову відмінність визначуване поняття підводиться під друге, більш ширше поняття, що є найближчим його родом, і вказуються ознаки, котрими відрізняється визначуване поняття від інших понять, які входять до цього роду²¹. Такий спосіб визначення є максимально ефективним з точки зору виділення суттєвих ознак поняття, що визначається. Це пояснюється тим, що рід найточніше виражає суть того, що визначається, а ознаки виду (видові відмінності роду) дозволяють максимально відокремити його від того, що відноситься до того ж роду²². Серед головних переваг визначення терміна через вид і родову відмінність відзначено високу міру абстрактності, що передбачає неодноразове його застосування в різних життєвих ситуаціях²³. У випадку, коли поняття не можна визначити через рід і видову відмінність, зміст поняття розкривається шляхом переліку його окремих частин чи ознак. Такі дефініції називаються описовими (казуїстичними)²⁴. Різновидом цих дефініцій необхідно визначати перелікові (екстенсійні) визначення²⁵. Особливістю вказаних дефініцій є те, що в них перелічуються не ознаки предметів, а самі предмети, на які поширюється той чи інший термін²⁶. Такі визначення чітко встановлюють обсяг поняття (тільки якщо мова йде про вичерпний перелік), а тому їх можна було б взагалі не вважати визначеннями. Загальноновизнано, що в суворо логічному смислі казуальні переліки визначеннями не є – вони просто використовуються замість визначень²⁷. Такий метод визначення використовується, коли необхідно надати визначенню особливої конкретності, усунути будь-яку можливість вільного трактування²⁸. Більшість науковців вважає, що такий тип дефініцій, коли перераховуються індивідуальні ознаки або частини предмета, менш вдалий, ніж визначення поняття через найближчий рід і видову відмінність²⁹. Проте з таким твердженням не завжди можна погодитися. Видається за доцільне, що вибір того чи іншого способу формулювання дефініції залежить від змісту терміна і його характеру³⁰. Досить часто закритий перелік, за допомогою якого формулюється обсяг відповідного поняття може бути більш корисним у житті при застосуванні правової норми, ніж абстрактна дефініція³¹.

Враховуючи наведені положення до формулювання дефініції поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, необхідно зазначити, що визначення поняття зазначеного терміна не може тлумачитися шляхом переліку складових об'єкта. Неможливість формулювання дефініції поняття земель даної категорії шляхом переліку конкретних видів цих земель обґрунтовується такими обставинами: у законі практично неможливо дати вичерпний перелік окремих видів земель зазначеної категорії. Він завжди був і буде з продовженням; склад земель досліджуваної категорії впродовж усієї історії земельного законодавства відзначався нестабільністю, що не характерно для інших категорій земель, наприклад, земель сільськогосподарського призначення³². Тому дефініція поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення» має розкривати зміст зазначеного терміну, використовуючи для цього його суттєві ознаки. Разом з тим, це не означає, що розкриваючи зміст поняття, не потрібно враховувати його обсяг – сукупність предметів (об'єктів), які мають його ознаки, оскільки чітко зафіксований зміст веде до такого самого уявлення про обсяг³³.

Оскільки визначення будь-якого поняття, у тому числі земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, не можливе без знання того, які конкретно ознаки утворюють зміст цього поняття, при встановленні ознак зазначеного поняття важливо враховувати також правові аспекти формулювання дефініції цих земель.

Як уже попередньо зазначалося, найпоширенішим методом юриспруденції, що застосовується при визначенні понять, у тому числі таких земель досліджуваної категорії, як землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства³⁴, землі морського транспорту³⁵, землі енергетики³⁶, є визначення через рід і видову відмінність. Однак, аналізуючи правові проблеми визначення поняття тієї чи іншої категорії земель дослідники, як правило, зосереджують увагу на видових особливостях земельних ділянок, що входять до відповідної категорії земель. Формулюючи поняття земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, потрібно, насамперед, враховувати, що зазначені землі відповідно до ст. 19 Земельного кодексу України є самостійною категорією земель. Разом із тим згідно з ч. 1 ст. 18 зазначеного акта до земель України належать усі землі в межах її території, які поділяються на категорії. Враховуючи наведені обставини, поняття «категорія земель» потрібно визнати родовим поняттям щодо земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Під час обґрунтування правових ознак, що визначають зміст поняття цієї категорії земель, потрібно враховувати зміст поняття «категорія земель».

Відповідно до Державного стандарту 26640-85 «Землі. Терміни і визначення», категорією земель є частина єдиного державного земельного фонду, що вирізняється основним цільовим призначенням і має певний правовий режим³⁷. Зазначене легальне визначення не характеризується на сьогодні актуальністю, зважаючи на те, що в законодавстві України не використовується поняття єдиного земельного фонду, що базувався виключно на державній власності на всі землі в межах країни.

У юридичній літературі дане поняття розуміється по-різному. Так, Д. В. Ковальський визначає категорію земель як частину земельного фонду України, яка характеризується єдиним цільовим призначенням земельних ділянок, що входять до неї³⁸. З іншого боку, на думку М. Посохової, категорію земель можна визначити як частину земель України, що виділяється залежно від основного цільового призначення і закріплена земельним законодавством України³⁹. Інше розуміння полягає в тому, що категорія земель ототожнюється з цільовим призначенням земель⁴⁰. При визначенні співвідношення понять «категорія земель» та «цільове призначення земель» доцільно виходити з тієї позиції, що вони співвідносяться як форма та зміст, де категорія земель є формою їх цільового призначення⁴¹.

При визначенні поняття «категорія земель» вбачається за доцільне з'ясувати його етимологічне значення. Термін «категорія» означає: 1) поняття, що відображає найзагальніші властивості та зв'язку явищ реальної дійсності й пізнання; 2) родове поняття, що означає розряд предметів, явищ і т. ін. або найзагальнішу їх ознаку; 3) розряд, група однорідних предметів, явищ, осіб⁴². Такі визначення є прийнятними і для розуміння терміна «категорія земель».

Враховуючи наведене, прийнятною видається позиція, згідно з якою категорія земель визначається не щодо конкретної земельної ділянки, а до певної їх кількості – сукупності земельних ділянок, можливо, навіть різного цільового призначення, які об'єднуються в одну категорію⁴³. Таким чином, категорія земель – це групування земельних ділянок, площ за певними стійкими ознаками, які в сукупності визначають правовий режим цієї категорії⁴⁴. Погоджуючись з таким підходом до розуміння сутності категорії земель, деякі вчені намагаються дати більш широкі за змістом визначення. Так, Н. Ю. Гальчинська вважає, що категорія земель – це не що інше, як об'єднання земельних ділянок за основним цільовим призначенням у відносно однорідну групу, яке здійснюється відповідно до закону на підставі рішень органів державної влади та місцевого самоврядування щодо надання, вилучення, викупу, відчуження земельних ділянок у власність чи користування, затвердження проектів землеустрою, а також створення об'єктів природоохоронного та історико-культурного призначення, обліковується в автоматизованій системі введення державного земельного кадастру з метою забезпечення єдиного правового режиму земель тієї чи іншої категорії⁴⁵.

Аналіз змісту поняття «категорія земель» дозволяє стверджувати, що визначаючим поняттям при формулюванні дефініції категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення є термін «земельні ділянки».

Важливим і обов'язковим критерієм віднесення земельних ділянок до тієї чи іншої категорії земель, у тому числі до земель досліджуваної категорії, є основне цільове призначення. Наведену ознаку необхідно визнавати єдиною видовою ознакою земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Наявність цієї ознаки дозволяє відмежувати зазначені землі від земель інших категорій⁴⁶. У зв'язку з цим для визначення поняття терміна, що має ключове значення для даного дослідження, необхідно з'ясувати розуміння суті основного цільового призначення зазначених земель.

Підсумовуючи викладене, необхідно звернути увагу на такі аспекти:

1. Забезпечення ефективного правового регулювання земельних відносин у досліджуваній сфері зумовлює суттєве доопрацювання положень вітчизняного земельного законодавства щодо визначення поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення та потребує першочергово розв'язання проблем формулювання дефініції цих земель.

2. Удосконалення законодавства, що визначає правовий режим зазначених земель, та ефективність застосування його норм залежить перш за все від науково обґрунтованого використання відповідних понять і категорій у досліджуваній сфері, у тому числі поняття земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

3. Визначення змісту поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення» підпорядковане загальним логічним закономірностям. При встановленні ознак, які входять до змісту цього поняття, обов'язково потрібно враховувати способи формування поняття, правила визначення понять, вироблені формальною логікою. Ігнорування цього призводить до нечітких, суперечливих та неповних визначень, що тільки породжує зайві наукові дискусії, яких можна було б уникнути при дотриманні зазначеного.

4. Родовим поняттям по відношенню до земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення є категорія земель. Єдиною видовою ознакою зазначених земель є їх основне цільове призначення.

У свою чергу, подальших досліджень у відповідній сфері потребує визначення юридичних ознак земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, що складатимуть зміст поняття зазначених земель, і формулювання з їх урахуванням відповідної дефініції цих земель.

¹ Панов М. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки / Микола Панов // Право України. – 2014. – № 1. – С. 51.

² Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія / Маріанна Іванівна Любченко. – Х., 2015. – С. 190.

³ Барабаш Н. П. Проблеми формування поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення: постановка питання / Н. П. Барабаш // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «Чотиринадцять осінніх юридичних читань» (м. Хмельницький, 23–24 жовтня 2015 року: [у 2-х част.]. – Частина друга. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. – С. 9.

⁴ Барабаш Н. П. Юридичні ознаки категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення: проблеми формування в законодавстві України / Н. П. Барабаш // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 172–177.

⁵ Барабаш Н. Проблемні аспекти визначення поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення у науці земельного права України / Наталія Барабаш // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 3. – С. 80–85.

⁶ Косович В. Логічні засоби забезпечення досконалості нормативно-правових актів України / Віталій Косович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2014. – Вип. 59. – С. 17–18.

- ⁷ Бурдін В. М. Формально-логічні засади дослідження проблем осудності та неосудності / В. М. Бурдін // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 96.
- ⁸ Жеребкін В. Е. Логический анализ понятий права / Жеребкін Василий Евсеевич. – К.: Вища школа, 1976. – С. 26.
- ⁹ Там само. – С. 31.
- ¹⁰ Бурдін В. Стадії вчинення злочину в українській доктрині кримінального права: поняття та види / Володимир Бурдін // Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник. – 2012. – № 3. – С. 210; Жеребкін В. Е. Логіка: підруч. для юрид. вузів і фак. – [2-е вид., стереотип.]. – Х.: Основа, К.: Знання, 1998. – С. 47; Любченко М. І. Вказана праця. – С. 104.
- ¹¹ Жеребкін В. Е. Вказана праця. – С. 76.
- ¹² Там само. – С. 33.
- ¹³ Там само. – С. 47.
- ¹⁴ Барабаш Н. П. Методологічні аспекти визначення змісту поняття «землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення» / Н. П. Барабаш // Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади: матеріали «круглого столу» (Харків, 4 груд. 2015 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2015. – С. 96.
- ¹⁵ Любченко М. І. Вказана праця. – С. 121.
- ¹⁶ Апт Л. Ф. Правовые дефиниции в законодательстве / Л. Ф. Апт // Проблемы юридической техники: формирование и состав. – Нижний Новгород, 2000. – С. 309; Губаева Т. В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности / Губаева Тамара Владимировна. – [2-е изд., пересмотр.]. – М.: Норма: Инфра-М, 2010. – С. 71; Любченко М. І. Вказана праця. – С. 121; Титов В. Д. О специфике определений в юриспруденции / В. Д. Титов // Проблемы философии права. – 2005. – Том III. – № 1–2. – С. 46.
- ¹⁷ Хижняк С. П. Юридическая терминология: формирование и состав / С. П. Хижняк. – Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1997. – С. 13.
- ¹⁸ Давыдова М. Л. Нормативно-правовые предписания в российском законодательстве: учеб. пособие / М. Л. Давыдова. – Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 2001. – С. 30–31; Любченко М. І. Вказана праця. – С. 121; Подорожна Т. С. Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції: монографія / Подорожна Тетяна Станіславівна. – Л.: ПАІС, 2009. – С. 39; Савицкий В. М. Язык процессуального закона: вопросы терминологии / В. М. Савицкий; под ред. А. Я. Сухарева. – М.: Наука, 1987. – С. 88–93.
- ¹⁹ Давыдова М. Л. Нормативно-правовые предписания в российском законодательстве: учеб. пособие / М. Л. Давыдова. – Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 2001. – С. 30–31; Тростюк З. А. Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України: Монографія / Тростюк Зоя Аполлінаріївна. – К.: Атіка, 2003. – С. 113.
- ²⁰ Тростюк З. А. Вказана праця. – С. 113.
- ²¹ Жеребкін В. Е. Логіка: підруч. для юрид. вузів і фак. – [2-е вид., стереотип.]. – Х.: Основа, К.: Знання, 1998. – С. 48.
- ²² Подорожна Т. С. Правила побудови законодавчих дефініцій: логіко-теоретичні закономірності / Т. С. Подорожна // Університетські наукові записки. – 2008. – № 4 (28). – С. 43.
- ²³ Там само. – С. 43.
- ²⁴ Давыдова М. Л. Вказана праця. – С. 30–31; Подорожна Т. С. Правила побудови законодавчих дефініцій: логіко-теоретичні закономірності / Т. С. Подорожна // Університетські наукові записки. – 2008. – № 4 (28). – С. 43.
- ²⁵ Подорожна Т. С. Вказана праця. – С. 44.
- ²⁶ Любченко М. І. Вказана праця. – С. 122.
- ²⁷ Губаева Т. В. Актуальные проблемы законотворчества / Т. В. Губаева, А. С. Пиголкин // Проблемы законодательной техники. – Нижний Новгород, 2000. – С. 280.
- ²⁸ Любченко М. І. Вказана праця. – С. 122.
- ²⁹ Апт Л. Ф. Вказана праця. – С. 309; Кнапп В. Логика в правовом сознании / В. Кнапп, А. Герлох; под ред. А. Б. Венгрова. – М.: Прогресс, 1987. – С. 294; Тростюк З. А. Вказана праця. – С. 114; Хижняк С. П. Юридическая терминология: формирование и состав / С. П. Хижняк. – Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1997. – С. 13.
- ³⁰ Пиголкин А. С. Подготовка нормативно-правовых актов / Пиголкин Альберт Семенович. – М.: Юридическая литература, 1968. – С. 156–157.
- ³¹ Загиней (Тростюк) З. А. Особливості конструювання законодавчих дефініцій кримінально-правових понять як засобу офіційного тлумачення (на прикладі розділу XVII Особливої частини КК України «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг») / З. А. Загиней (Тростюк) // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 302.
- ³² Боголепов Р. Д. Земельный кодекс РСФСР и проблемы правового режима земель промышленности, транспорта, связи и иного назначения / Р. Д. Боголепов // Весник Моск. ун-та: Серия Право. – 1992. – № 2. – С. 44–45.
- ³³ Барабаш Н. П. Деякі аспекти формулювання дефініції поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення / Н. П. Барабаш // Природоресурсне право в системі права України: історія, сьогодення, перспективи: зб. матеріалів круглого столу, 30–31 жовтня 2015 р. / за заг. ред. М. В. Шульги. – Х.: Вид-во «Оберіг», 2015. – С. 19.
- ³⁴ Лебедева Т. М. Правовий режим земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства: проблеми та шляхи вирішення: [монографія] / Т. М. Лебедева; під ред. проф. М. В. Шульги. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2009. – С. 26–27.
- ³⁵ Терещук В. С. Землі морського транспорту: поняття та ознаки / В. С. Терещук // Право і безпека. – 2012. – № 3. – С. 327.
- ³⁶ Вітюк І. Я. Поняття і ознаки земель енергетики в Україні / І. Я. Вітюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – № 68. – С. 289.
- ³⁷ Земли. Термины и определения. ГОСТ 26640-85 [Электронный ресурс]: утвержден постановлением Государственного комитета СССР по стандартам от 28.10.1985 г. № 3453 // Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3453400-85>
- ³⁸ Ковальський Д. Проблемні питання порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб / Д. Ковальський // Юридична Україна. – 2003. – № 9. – С. 36.
- ³⁹ Посохова М. Співвідношення понять цільового призначення, цільового використання та категорії земель за законодавством України / Майя Посохова // Юридична Україна. – 2010. – № 12. – С. 77.
- ⁴⁰ Фелів О. Цільове призначення землі і відповідальність за його порушення [Електронний ресурс] / Олексій Фелів // Юридичний журнал. – 2008. – № 9. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>

⁴¹ Костяшкін І. О. Правове регулювання цільового призначення земель як умови забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні / І. О. Костяшкін // Університетські наукові записки. – 2013. – № 3 (47). – С. 321.

⁴² Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К.: Видавництво «Дніпро», 2009. – С. 429.

⁴³ Кальніченко А. Про новий порядок та особливості зміни цільового призначення земельних ділянок / Алла Кальніченко, Анастасія Шемшур // Землевпорядний вісник. – 2013. – № 1. – С. 2.

⁴⁴ Земельное право России: учеб. по специальности «Правоведение» / [Е. Н. Колотинская, Н. Н. Осокин, А. К. Голиченков и др.]; под ред. В. В. Петрова. – М.: Зерцало, 1998. – С. 141.

⁴⁵ Гальчинська Н. Ю. Правовий режим земель промислових зон в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Гальчинська Наталія Юріївна. – Х., 2011. – С. 58–59.

⁴⁶ Барабаш Н. Теоретичні аспекти поділу ознак категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони й іншого призначення / Наталія Барабаш // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 4. – С. 22.

Резюме

Барабаш Н. П. Логіко-правові аспекти формулювання дефініції категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

У статті визначено проблематику формування поняття категорії земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Підкреслено важливе значення використання науково обгрунтованого поняття цих земель. Сформовано науковий підхід до формулювання дефініції зазначеної категорії земель.

Ключові слова: землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення, дефініція, категорія земель, правила формальної логіки, зміст поняття, істотні ознаки, основне цільове призначення.

Резюме

Барабаш Н. П. Логико-правовые аспекты формулирования дефиниции категории земель промышленности, транспорта, связи, энергетики, обороны и иного назначения.

В статье определено проблематику формирования понятия категории земель промышленности, транспорта, связи, энергетики, обороны и иного назначения. Подчеркнуто важное значение использования научно обоснованного понятия этих земель. Сформировано научный подход к формулированию дефиниции указанной категории земель.

Ключевые слова: земли промышленности, транспорта, связи, энергетики, обороны и иного назначения, дефиниция, категория земель, правила формальной логики, содержания понятия, существенные признаки, основное целевое назначение.

Summary

Barabash N. Logical and legal aspects of formulating the definition of the land category for industry, transport, communications, energy, defense and other purposes.

The article defines the problems of formulating the concept of land category for industry, transport, communications, energy, defense and other purposes. It underlines the importance of using a scientifically reasoned concept for these lands. The scientific approach to the formulation of definition pertaining to the above-mentioned land category is formed.

Key words: lands for industry, transport, communications, energy, defense and other purposes, definition, land category, rules of formal logic, concept matter, essential features, main target purpose.

УДК 349.6

T. MOROZOVSKA

Tetiana Morozovska, PhD in Law, Department of civil law and process of National Academy of Internal Affairs

FORMATION AND DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND CONCEPTUAL APPROACHES TO DETERMINING ESSENCE OF ENVIRONMENTAL RIGHTS OF PERSONS

Already I. Kant and G. W. F. Hegel reckoned that the man has a nature and an artificial nature which is interrelated and interdependent on environmental conditions and their problems¹. The interrelationships between the man and the nature respectively are based on anthropogenic factors. Thus, a strategic direction of the Ukraine's development at the present stage is an efficient fulfillment by her of the constitutional obligation as to ensuring environmental security and maintaining environmental balance at the territory of Ukraine (Art. 16 of the Ukrainian Constitution)². Also the law of Ukraine dated December 21, 2010 «On Fundamentals (Strategy) of State Environmental Policy for the Period until 2020»³ bears evidence thereof. This law determines, as main tools of implementation of the said policy, stabilization and improvement of the Ukraine's environment by means of integrating the environmental policy into social and economic development of Ukraine, with the purpose to guarantee environmentally safe